

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku

Příčiny odkladu povinné školní docházky

The Reasons of Lated Obligated School Attendants

Bakalářská práce: *12-FP-KSS- 2012*

Autor:

Lucie Havlová

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Konzultant:

Počet:

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
54	13	0	7	26	1

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Lucie Havlová
Osobní číslo: P10000800
Studijní program: B7506 Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika předškolního věku
Název tématu: Příčiny odkladu povinné školní docházky
Zadávající katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cíl bakalářské práce: Charakterizovat problematiku odkladu povinné školní docházky a zjistit, jaká je nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky u chlapců a jaká u dívek.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, KRUŠINOVÁ, Patricie, KUNCOVÁ, Pavla, 2004. Je vaše dítě připraveno do první třídy? 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 80-722-6637-3.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav, eds. 2001. Předškolní a primární pedagogika. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-585-7.

KROPÁČKOVÁ, Jana, 2008. Budeme mít prvňáčka. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-359-8.

KUTÁLKOVÁ, Dana, 2010. Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení. 2. dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3246-6.

SINDELAROVÁ, Brigitte, 2000. Předcházíme poruchám učení. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-431-1.

ŠVAŇHELOVÁ, Ilona, 2004. Dítě v předškolním období. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1187-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. dubna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2013**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Příčiny odkladu povinné školní docházky
Jméno a příjmení autora: Lucie Havlová
Osobní číslo: P10000800

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: .....

Poděkování

Tímto děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, Mgr. Miroslavovi Meierovi, Ph.D., za cenné rady a odborná stanoviska při tvorbě bakalářské práce.

Dále děkuji všem pedagogům mateřských škol, jež mi vyplnili dotazníky a bez nichž by tato práce nemohla být vypracována.

Děkuji také své rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Název bakalářské práce: Příčiny odkladu povinné školní docházky

Jméno a příjmení autora: Lucie Havlová

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Anotace:

Předložená bakalářská práce se zabývala problematikou příčiny odkladu povinné školní docházky.

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat problematiku odkladu povinné školní docházky a zjistiti, jaká je nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky u chlapců, a jaká u dívek.

Bakalářskou práci tvoří dvě stěžejní části. Teoretická část vychází z odborné literatury, která je zaměřena na odklad povinné školní docházky, dále jsou mimo jiné popisovány příčiny odkladu povinné školní docházky. Druhou částí bakalářské práce je empirická část, ve které jsou popsány výsledky průzkumu, který se zabýval nejčastějšími příčinami odkladů povinné školní docházky u chlapců a u dívek. Šetření probíhalo formou dotazníku, který byl distribuován pedagogům mateřských škol – vždy jednomu pedagogovi z předškolní třídy. Zkoumaný vzorek respondentů tvořilo 22 pedagogů.

Hypotézy byly zaměřeny na to, zda mají odklad povinné školní docházky z důvodů narušené komunikační schopnosti, sociální a pracovní nezralosti a poruchy pozornosti častěji chlapci, nebo dívky.

Průzkumem bylo zjištěno, že odklad povinné školní docházky mají častěji chlapci než dívky a to ze všech v práci sledovaných příčin.

Klíčová slova: mateřská škola, narušená komunikační schopnost, odklad povinné školní docházky, poruchy pozornosti, příčiny odkladu povinné školní docházky, sociální a pracovní nezralost, základní škola

Title of the bachelor thesis: The Reasons of Lated Obligated School Attendants

Author: Lucie Havlová

Academic year of the bachelor thesis submission: 2012/2013

Supervisor: Mgr. Miroslav Meier, Ph.D.

Summary:

The baccalary work deals with the issue of reasons to postpone the required school attendance.

The main goal of this baccalary work was to define the issue to postpone the required school attendance and find out, what is the most frequent reason to postpone the school attendance at boys and girls.

The baccalary work is consisted of two main parts. The teoretical part is based of technical literature, which is aimed to postpone the required school attendance and of course there are the described reasons for the posponation required school attendance. The second part of the baccalary work is the emperical part where are described the results of survey, which dealt with the most frequent reason to postpone the school attendance at boys and girls. The survey was provided by the form, which was destributed to the pedagogical teachers in the kindergarten school to each teacher from pre – school class. The survey sample is consted of 22 pedagogical teachers.

The theory was aimed to the frequent of the posponation required school attendance. If it is more common at boys or at girls and what are the reasons for the posponation required school attendance: the disturbed comunication, the social and work immaturity and the disorded concentration.

It was find out that the posponation required school attendance is more often at boys than at girls. It was confirmed by all followed reasons.

Key words: kindergarten school, the disturbed comunication, the posponation required school attendance, the disorded concentration, the reasons for the posponation required school attendance, the social and work immaturity, the primary scool

Obsah

Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Dítě v předškolním období.....	11
1.1 Desatero pro rodiče dětí předškolního věku.....	11
2 Zápis do prvního ročníku.....	12
3 Odklad povinné školní docházky.....	13
3.1 Přípravné třídy.....	15
4 Školní zralost	15
4.1 Somatický vývoj a zdravotní stav.....	17
4.2 Psychická zralost.....	18
4.3 Kognitivní funkce.....	18
4.4 Sociální dovednosti.....	19
4.5 Práceschopnost.....	20
4.6 Zralost osobnosti.....	20
4.7 Projevy školní nezralosti.....	21
5 Školní připravenost.....	22
6 Narušená komunikační schopnost.....	23
6.1 Prevence narušené komunikační schopnosti.....	25
6.2 Chyby.....	26
6.3 Narušená komunikační schopnost a odklad povinné školní docházky.....	26
6.3.1 Afázie.....	27
6.3.2 Dyslalie – patlavost.....	27
6.3.3 Balbuties – koktavost.....	28
6.3.4 Tumultus sermonis – breptavost.....	28
7 Porucha pozornosti.....	28
7.1 Problémy dětí s poruchou pozornosti s učením.....	29
7.2 Děti s poruchou pozornosti a odklad povinné školní docházky.....	30
EMPIRICKÁ ČÁST.....	31
8 Cíl bakalářské práce.....	31
9 Formulované hypotézy.....	31
10 Použitá metoda.....	31
11 Popis výzkumného vzorku.....	32

12 Vyhodnocení získaných dat.....	33
13 Vyhodnocení hypotéz.....	47
Závěr.....	48
Navrhovaná opatření.....	50
Seznam použitých zdrojů.....	51
Seznam příloh.....	54

Úvod

Mateřská škola hraje nezastupitelnou roli v přípravě dítěte pro vstup do základní školy. Přejchod dítěte z mateřské školy na základní školu je významným mezníkem v celém jeho životě. Dítě, které nastupuje do základní školy, by mělo být všestranně zralé, aby zvládlo nároky, které škola vyžaduje. Je proto velmi důležitá předškolní příprava.

Tématem předložené bakalářské práce jsou příčiny odkladu povinné školní docházky. Práce se zabývá nejčastějšími příčinami odkladu povinné školní docházky, porovnávají jsou např. příčiny odkladu povinné školní docházky mezi chlapci a děvčaty.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno s ohledem na fakt, že v poslední době jsou odklady povinné školní docházky častější. Mimo jiné v práci porovnáváme minulost se současností. Životní styl lidí se mění, rodiny jsou pracovně vytíženější a nemají na své děti mnohdy tolik času jako dříve.

Cílem předložené bakalářské práce je charakterizovat problematiku odkladu povinné školní docházky a zjistit, jaká je nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky u chlapců a jaká u dívek.

Předmětem bádání předložené bakalářské práce jsou rozdíly příčin odkladu povinné školní docházky mezi chlapci a dívkami.

Pro ověření hypotéz byl pro předloženou bakalářskou práci vybrán přístup kvantitativního průzkumného šetření. Dále byla využita také analýza odborné literatury. Kvantitativní průzkum byl založen na technice anonymního dotazníku.

Předložená bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. V teoretické části bakalářské práce se autorka zabývá samotným dítětem v předškolním období, odkladem povinné školní docházky a příčinami odkladu povinné školní docházky. Příčiny odkladu povinné školní docházky, na které se tato bakalářská práce zaměřuje, jsou školní zralost, školní připravenost, narušená komunikační schopnost, sociální a pracovní nezralost a poruchy pozornosti. V empirické části bakalářské práce jsou mimo jiné ověřovány hypotézy prostřednictvím dat, která byla získána od vzorku respondentů tvořeného pedagogy mateřských škol. Data z průzkumu byla následně zpracována do grafů a tabulek.

Smyslem a účelem předložené bakalářské práce bylo zachytit názory a postoje, které se týkají této problematiky z pohledu pedagogů mateřských škol.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Dítě v předškolním období

Předškolní období je charakterizováno jako: „vývojové období dítěte od dovršení třetího roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení šestého roku života. Hlavní činností předškolního dítěte je hra. V tomto věkovém období dítě zpravidla navštěvuje mateřskou školu, která jej postupně připravuje na vstup do školy. Základem stále zůstává rodinná výchova, na které mateřská škola staví a která napomáhá dalšímu rozvoji dítěte“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 186).

Předškolní období můžeme považovat z vývojového hlediska za nejvýznamnější období v celém životě člověka. Je důležité, protože zde dítě prochází mnoha změnami. Změnami jsou: velké množství pohybu, intenzivní citové a smyslové vnímání. Velmi důležité je v tomto období, že se dítě už tolik neváže na své rodiče a postupně vázanost uvolňuje nástupem do mateřské školy. Další pokroky dělá dítě v oblastech paměti, myšlení a koncentrace pozornosti. Hlavními činnostmi předškolního dítěte je hra, díky které získává nové zkušenosti. Toto období, které trvá od tří let do šesti až sedmi let věku dítěte, je ukončeno nástupem do základní školy.

V poznávání světa pomáhá dítěti jeho představivost a fantazie, které nejsou redukovány logikou. Představy dítěte jsou zkresleny jeho možnostmi poznání a potřebami.

Dále je tento věk také označován jako období iniciativy – dítě má potřebu něco zvládnout, něco vytvořit a tím potvrdit svoje kvality. Také se proměňuje sociální oblast. Dítě se učí chovat podle společenských pravidel (přijímá je), prosazuje se, spolupracuje, učí se začleňovat do vrstevnické skupiny (Vágnerová 2005, s. 172–174).

1.1 Desatero pro rodiče dětí předškolního věku

Desatero pro rodiče dětí předškolního věku je určeno rodičům dětí, kteří mají zájem o vzdělávání svých dětí. Je to přehled základních dovedností, které má dítě před vstupem do základní školy ovládat.

1. „Dítě by mělo být dostatečně fyzicky a pohybově vyspělé, vědomě ovládat své tělo, být samostatné v sebeobsluze.

2. *Dítě by mělo být relativně citově samostatné a schopné kontrolovat a řídit své chování.*
3. *Dítě by mělo zvládat přiměřené jazykové, řečové a komunikativní dovednosti.*
4. *Dítě by mělo zvládat koordinaci ruky a oka, jemnou motoriku, pravolevou orientaci.*
5. *Dítě by mělo být schopné rozlišovat zrakové a sluchové vjemy.*
6. *Dítě by mělo zvládat jednoduché logické a myšlenkové operace a orientovat se v elementárních matematických pojmech.*
7. *Dítě by mělo mít dostatečně rozvinutou záměrnou pozornost a schopnost záměrně si zapamatovat a vědomě se učit.*
8. *Dítě by mělo být přiměřeně sociálně samostatné a zároveň sociálně vnímavé, schopné soužití s vrstevníky ve skupině.*
9. *Dítě by mělo vnímat kulturní podněty a projevoval tvořivost.*
10. *Dítě by se mělo orientovat ve svém prostředí, v okolním světě i v praktickém životě“ (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2012).*

2 Zápis do prvního ročníku

Cílem zápisu je zjistit, zda je dítě dostatečně připravené pro vstup do základní školy. Zápis může být pro dítě stresující, a tak se něj pedagogové pečlivě připravují. Zápisy se konají v příjemné atmosféře. Na každé škole může být do jisté míry zápis jiný, některé školy využívají testy školní připravenosti, nebo formu rozhovoru dítěte s učitelkou. Velké množství základních škol realizuje zápis formou stanovišť po celé budově školy. Většinou provází budoucí „prvňáčky“ rodiče po třídách budovy. Některé základní školy ale nechtějí, aby se rodiče aktivně účastnili na zápisu. Tímto učitelé zjišťují míru samostatnosti a sociální zralosti, sledují zda se dítě dokáže odloučit na určitou dobu od rodičů (jestli nepláče a jestli se nebojí), jestli dokáže samostatně odpovídat na jednoduché otázky (jak se jmenuje, kde bydlí, má-li nějakého sourozence, co rád dělá) a zda dokáže řešit zadané úkoly (nakreslit obrázek, rozlišit barvy, popsat obrázek, spočítat pastelky, zjistit, čeho je více a čeho je méně). Dále se pedagogové sledují, jak dítě komunikuje (jeho slovní zásobu, výslovnost), zda je schopno se soustředit při řešení zadaného úkolu, jak drží tužku, jaká je

úroveň jeho rozumových schopností. Můžeme se také setkat s využitím počítače (kde děti plní úkoly), či s interaktivní tabulí (Kohoutek 2013).

Učitelky si během zápisu dělají o dětech průběžně poznámky do připraveného zápisového archu o tom, jak dítě řeší jednotlivé úkoly, jak reaguje atd.

Po ukončení zápisu do prvního ročníku (na posledním stanovišti) získávají budoucí prvňáčci pamětní list a drobné dárky (Kropáčková 2008, s. 72).

3 Odklad povinné školní docházky

Odklad povinné školní docházky se odvíjí od zákona č. 561/2004 Sb., resp. jeho novel zákon č. 49/2009 Sb., a zákon č. 472/2011 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (školský zákon). Každý zákonný zástupce (rodič) má povinnost přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce. Povinná školní docházka se zahajuje ve školním roce po dni dosažení šestého roku věku dítěte. Zákonný zástupce je povinen přihlásit takové dítě k zápisu v době od 15. ledna do 15. února, s tím, že si každá škola může určit vlastní termín zápisu. Rodiče mají povinnost přihlásit dítě k zápisu i pokud se rozhodnou k odkladu povinné školní docházky.

Odklad povinné školní docházky je vymezen školským zákonem: „*Není-li dítě po dovršení šestého roku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného poradenského zařízení nebo odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku*“ (Zákon č. 472/2011 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání 2012).

„*Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující rok*“ (Kropáčková 2008, s. 26).

Zákonní zástupci (rodiče) jsou povinni svou žádost doložit dvěma doporučeními:

- posudek školského poradenského zařízení,
- posudek odborného lékaře, nebo klinického psychologa.

Školským poradenským zařízením se rozumí pedagogicko-psychologická poradna a v případě zjišťování speciální připravenosti žáků se zdravotním postižením posudek speciálně pedagogického centra.

Odborným lékařem, který je způsobilý posoudit nezralost k nástupu do prvního ročníku je dětský nebo praktický lékař pro děti a dorost. Tito lékaři navrhnou odklad povinné školní docházky z důvodu tělesné nezralosti, častého onemocnění apod.. Pokud má dítě jiné zdravotní problémy, tak posouzení provádí odborný lékař, který je pro danou oblast specialistou (např. alergolog, neurolog, kardiolog, apod.).

Rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky vydává ředitel školy, ve které bylo dítě zapsáno. Ředitel školy vyhoví odkladu povinné školní docházky jen tehdy, jsou-li obě posouzení kladná. O odkladu povinné školní docházky musí být rozhodnuto před začátkem příslušného školního roku dle školského zákona.

Rodiče mají dvě možnosti při žádání odkladu povinné školní docházky:

- požádají o odklad povinné školní docházky přímo u zápisu a žádost zákonem stanoveným způsobem doloží,
- při zápisu povinné školní docházky o odklad nepožádají, ale jsou informováni o možnostech jeho udělení, ředitele školy požádají až následně a žádost doloží zákonem stanoveným způsobem.

Kopii rozhodnutí předává zákonný zástupce (rodič) i mateřské škole, která na základě tohoto podkladu prodlouží dítěti pobyt v mateřské škole o jeden rok. A rodič je následný rok opět povinen přihlásit dítě k zápisu povinné školní docházky.

„Zkušenost říká, že chlapci na přelomu předškolního a školního věku vyspívají pomaleji než děvčata, a jsou tedy i více ohroženi školním neúspěchem“ (Matějček 1996, s. 179). To je také jedna z příčin odkladů povinné školní docházky. Chlapcům, kteří jsou narozeni v letních měsících, je většinou doporučován odklad povinné školní docházky a tím pádem ji zahajují o rok později. Chlapci mívají pomalejší a nerovnoměrné psychosociální dozrávání (Kropáčková 2008, s. 31).

Počty odkladů povinné školní docházky se v dnešní době zvyšují. Někteří rodiče se snaží odkladem prodloužit svému potomkovi dětství. V tomto okamžiku nastává nebezpečí propánutí chvíle, kdy je dítě už připraveno na vstup do školy. Některé problémy je možné

odstranit během prvního ročníku ve škole za pomoci pedagoga, individuálním přístupem (Kropáčková 2008, s. 38, 39).

3.1 Přípravné třídy

Pokud dítě dostane odklad povinné školní docházky, tak je možné místo umístění zpět do mateřské školy, umístit dítě do přípravné třídy při základní škole a to v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. V této třídě je minimální počet žáků 7 dětí. Tyto třídy jsou zřízeny převážně pro děti sociálně znevýhodněné. Děti jsou do těchto tříd přijímány na žádost rodičů a na podkladě písemného doporučení školského poradenského zařízení. Cílem této třídy je vybavit dítě odpovídajícími dovednostmi a návyky (rozvoj řečových dovedností, samostatnosti, sociálních dovedností, atd.). Organizace přípravné třídy je odlišná od mateřské školy. Vzdělávací program je nastaven tak, aby umožnil dítěti snadnější začlenění do vyučovacího procesu prvního ročníku základní školy (Základní škola Hornoměřolupská 2012).

4 Školní zralost

Otázkou školní zralosti se zabýval už i J. A. Komenský ve svém díle „Velká didaktika“.

Je to nejznámější pojem, který označuje určitý stupeň ve vývoji dítěte před vstupem do základní školy. Pokud dítě nastoupí s dobře vyvrážděnou nervovou soustavou do školy, lze předpokládat, že mu půjde vše snáz, dítě se bude učit s chutí a bude mít pocit úspěchu (Kutálková 2010, s. 140).

Školní zralost „v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Toto pojetí vychází z teorií vývojové psychologie, které vysvětlují, jak dítě dozrává ve své centrální nervové soustavě, ve svých mentálních schopnostech, vnímání, pozornosti, řečových a komunikativních dovednostech...“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003, s. 243).

Školní zralost bychom mohli definovat jako stav dítěte, který zahrnuje zdravotní, psychickou i sociální způsobilost začít školní docházku a zvládat požadavky výuky. Dítě by mělo být zralé a připravené na vstup do prvního ročníku základní školy, aby zvládlo požadavky školní docházky. Dítě může být dobře připravené, ale přesto může být v něčem

nezralé. Takovéto dítě je třeba individuálně posoudit, pokud počkáme a povinná školní docházka se odloží, tak je třeba mít doporučení pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně-pedagogického centra (Budíková, Krušinová, Kuncová 2004, s. 37).

Varianty nedostatečně připraveného dítěte pro vstup do školy:

- dítě výrazně retardované,
- dítě s mírně podprůměrně rozvinutými dispozicemi,
- dítě nezralé,
- dítě s nerovnoměrným vývojem jednotlivých psychických funkcí (Kolláriková, Pupala 2010, s. 221, 222).

Uvedeme si zde tři nejčastější složky v souvislosti se školní zralostí:

- fyzická zralost,
- psychická zralost,
- sociální a emocionální zralost.

Mohli bychom také školní zralost definovat jako výsledek biologického zrání nervového systému a celé dosavadní zkušenosti dítěte (Kropáčková 2008, s. 12).

Dítě bychom neměli předčasně zařazovat (není vyzrálé) do základní školy, mohlo by to u něj způsobit ztrátu sebedůvěry, neurotizaci či regresi (Kropáčková 2008, s. 12).

Oblasti posuzování školní zralosti dle Budíkové, Krušinové a Kuncové:

- rozumový vývoj,
- vývoj řeči – srozumitelná výslovnost, slovní zásoba, rozvinuté věty, gramaticky správně, umí vyjádřit děj,
- grafomotorika – ovládají čáru a směr, správné držení tužky, uvolněné zápěstí, tvořivé a spontánní kreslení,
- pozornost – mělo by dítě alespoň 10 minut udržet pozornost,
- pracovní návyky – dítě by mělo vydržet u úkolu a dokončit ho,
- zrakové a sluchové rozlišování,

- orientace a vztahy v prostoru a čase – dítě by mělo rozlišovat pojmy nahoře a dole, před a za, vepředu, vzadu a uprostřed, nad a pod, mělo by se orientovat na vlastním těle, mělo by se orientovat vpravo a vlevo (pravolevá orientace se může upevňovat i během prvních dvou ročníků),
- představa předpočetní – dítě by mělo chápat pojmy první, poslední, uprostřed, větší, menší, lehčí a těžší,
- přiřazování a rozeznávání barev,
- sociální vývoj – dítě by mělo být schopné navazovat vztahy s vrstevníky a komunikovat s okolím, mělo by být schopno si najít kamaráda,
- emocionální vývoj – dítě by mělo být schopno zvládat zátěžové situace a odpoutat se od rodiny (Budíková, Krušinová, Kuncová 2004, s. 37, 38).

Bednářová a Šmardová uvádí následující oblasti posouzení školní zralosti:

- somatický vývoj a zdravotní stav,
- úroveň vyspělosti kognitivních funkcí,
- úroveň práceschopnosti,
- úroveň zralosti osobnosti (Bednářová, Šmardová 2011, s. 2).

4.1 Somatický vývoj a zdravotní stav

Fyzická kondice dítěte hraje důležitou roli při zahájení školní docházky – dítě snáší lépe únavu a tělesnou zátěž (která je na něj kladena při školním vyučování), také prokazuje lepší odolnost proti infekcím. Fyzickou zdatnost a zdravotní stav posuzuje pediatr při pravidelných lékařských prohlídkách. Tyto prohlídky jsou na počátku předškolního věku, ve třech letech a ke konci předškolního věku v pěti letech. Co se týče prohlídky mladšího školního věku, tak ta je v sedmi letech. Někdy se podceňuje a někdy přeceňuje význam faktorů ovlivňujících raný vývoj dítěte (zejména motoriky), dále také vliv některých somatických vad nebo chronických onemocnění. Tělesná hmotnost a výška není prvořadým ukazatelem zralosti, ale je potřeba ji brát v úvahu. Příliš drobné dítě může mít pocit slabosti a méněcennosti, snadnější unavitelnost, nižší odolnost vůči psychofyzické zátěži a může být také nevýhodou v kolektivu, zejména pak v kolektivu starších spolužáků,

nebo fyzicky vyspělejších dětí. Také by měl být zvážen odklad povinné školní docházky u dětí s výraznějšími rizikovými faktory v průběhu gravidity, porodu nebo v poporodní fázi. Dalším důležitým faktorem je častá nemocnost dítěte, neboť přichází o výklad pedagoga, znesnadňuje navazování nových vztahů a kamarádství v nové třídě, přináší únavu a pocit nepohody (Bednářová, Šmardová 2011, s. 2, 3).

4.2 Psychická zralost

Psychická zralost je podmíněna zráním organismu. Kolem pátého roku vrcholí rozlišení vrstev mozkové kůry a teprve po sedmém roce se upravuje definitivně poměr velikostí mozkových laloků. Tímto je dán strukturální základ pro nejvyšší funkce vyšší nervové činnosti. Není důležité, jak velký mozek člověk má, neboť nejsou prokázány (ve výzkumech anatomie) souvislosti mezi hmotností mozku a rozumovými schopnostmi. Výjimka tohoto tvrzení je jen u případů, kdy je hmotnost mozku podnormální. Není podstatné kolik šedé hmoty mozek dítěte obsahuje, ale je důležité, kdy a jak ji dokáže využít (Kropáčková 2008, s. 12). Můžeme psychickou zralost chápat jako určitou úroveň dosaženou v oblasti poznávacích procesů.

4.3 Kognitivní funkce

U poznávacích funkcí je důležitá úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech. Úroveň rozumové schopnosti a rovnoměrnosti vývoje je důležitá zejména pro čtení, psaní a počítání. Je důležité posoudit, jestli dítě stačí vrstevníkům, nebo za nimi mírně zaostává nebo jestli se jeví jako opožděné. U dětí, které vyžívají pomaleji nebo které výrazněji ve vývoji kognitivních funkcí zaostávají, je vhodný odklad povinné školní docházky. Může být také dítě, které má dobré rozumové schopnosti, ale nezralou pouze jednu z oblastí. Uvedeme si zde schopnosti kognitivních předpokladů:

- vizuomotorika, grafomotorika, kresba,
- řeč,
- sluchové vnímání,
- zrakové vnímání,
- vnímání prostoru,

- vnímání času,
- základní matematické představy (Bednářová, Šmardová 2011, s. 3).

4.4 Sociální dovednosti

Prvotní zkušenosti s lidskými vztahy si dítě utváří již v rodině, později v mateřské škole.

Do sociálních dovedností zahrnujeme:

- *„komunikaci (verbální i neverbální),*
- *přiměřené reagování na nové situace,*
- *adaptování na nové prostředí,*
- *porozumění vlastním pocitům a sebeovládání,*
- *porozumění emocím a chování druhých lidí,*
- *objektivní sebepojetí, sebehodnocení, sebedůvěru,*
- *schopnost pracovat s ostatními, spolupracovat,,* (Bednářová, Šmardová 2011, s. 51).

Mezi dětmi bývají v oblasti emocionální a sociální poměrně velké rozdíly. Je to dáno prostředím, ve kterém vyrůstají (sociokulturní a ekonomické podmínky, životní a výchovné styly, struktura a tak dále). Dalšími důležitými činiteli jsou zdravotní anamnéza, osobnostní charakteristiky, dále úroveň mentálního vývoje a komunikační dovednosti.

Adaptační schopnost velmi ovlivňuje to, jak je dítě přijímané (jak dětmi, tak i dospělými). Děti s dobrými sociálními dovednostmi lépe navazují kontakty, jsou oblíbenější, vyhledávanější. Těmto dětem se také dostává od okolí více pozitivních zpětných vazeb.

Uvedeme si zde možné oslabení sociálních dovedností ve školním věku. Dítě, které má oslabené sociální dovednosti, hůře navazuje vztahy s kamarády, prosazuje se, projevuje své potřeby. Kvůli těmto negativním následkům se může dítě cítit izolovaně, méněcenně, může cítit strach a může se stát terčem šikany. Tato nespokojenost ve vztazích může vést

k napětí a úzkosti, nechť chodit do školy, i psychosomatické obtíže (Bednářová, Šmardová 2011, s. 52).

4.5 Práceschopnost

Pracovní zralost bývá také zahrnuta do školní zralosti. U dítěte přetrvává zájem o hru, ale dítě se už také začíná zajímat o činnosti, které připomínají školní úkoly (Kropáčková 2008, s. 13). Uvedeme zde několik charakteristik pracovní zralosti, jakou jsou: samostatnost, aktivita, schopnost delší dobu udržet pozornost a účastnit se řízené činnosti (Kropáčková 2008, s. 14). Schopnost práce je podmíněná zejména vyzrálostí centrální nervové soustavy, dále úzce souvisí se zralostí osobnosti a s tím jak jsme dítě doposud vychovávali. Je důležité vést dítě k respektování určitých pravidel, limitů a podporovat jeho samostatnost. Pomocí aktivit rozvíjet záměrnou koncentraci pozornosti (Bednářová, Šmardová 2011, s. 6). Dále je velice důležité, aby dítě dokázalo po určitou dobu sedět v lavici, mělo by věnovat pozornost učiteli, sledovat jeho výklad, mělo by se soustředit na práci a mělo by také respektovat autoritu (podříditi se pedagogovi) (Bednářová, Šmardová 2011, s. 53).

Uvedeme zde možné oslabení této oblasti ve školním prostředí. Pokud dítě nastoupí do školy, tak to může mít za následek poměrně značné obtíže – jak výukové, tak výchovné. Dítě se hůře soustředí, nedokáže tlumit spontánní impulzy k mluvení, hraní a k pohybu. Dítě zlobí, vyrušuje učitele i ostatní žáky ve třídě a bývá často napomínané. Nepozornost má za důsledek také, že dítě často neví, co má dělat, chybuje, rezignuje. Vlivem nepozornosti nezahájí plnění úkolu včas, tím pádem pracuje nesystematicky a nestačí postupovat v plnění úkolu stejně rychle jako ostatní. Tyto negativní vlivy v něm vyvolávají pocit stresu, cítí se bezradně, ztraceně a méněcenně. Vyučování se pro něj stává fyzicky i psychicky vyčerpávající, bývá unavené a ztrácí motivaci (Bednářová, Šmardová 2011, s. 53).

4.6 Zralost osobnosti

Emoční stabilita je důležitá pro dítě nastupující do základní školy. Dítě by mělo být schopné odpoutat se od matky na určitou dobu a vytvořit si vztah k vrstevníkům, učitelce i ke školní práci. Předpokládá se od dítěte i určitý stupeň sebeovládání (Kropáčková 2008, s. 14). Dítě by mělo být emocionálně stabilní při nástupu do prvního ročníku základní

školy. Dále se od dítě očekává sebeovládání, odolnost vůči frustraci (jako je neúspěch, překážky). Žádné dítě není stejné a proto zde můžeme nalézt velké rozdíly (Bednářová, Šmardová 2011, s. 6).

Sociální zralost je především schopnost přijmout a plnit nové sociální role (jako jsou role školáka a spolužáka), adaptace. Dítě by mělo být schopné přizpůsobit se autoritě pedagoga, mělo by být schopné řešit jednoduché konflikty a mělo by mít potřebu širších sociálních kontaktů a smysluplné činnosti (Kropáčková 2008, s. 14). Pro dítě je také důležité umět se začlenit do skupiny a umět se svými vrstevníky (spolužáky) komunikovat. Dítě má rozumět pravidlům společného soužití a tato pravidla respektovat. Dítě by mělo umět dávat najevo svoje potřeby a mělo by být schopné spolupracovat s ostatními dětmi. Prevencí by mohlo být poskytování dítěti dostatek příležitostí pro setkávání s jinými dětmi. Dále podporovat v dětech kamarádské vztahy, prožívat radost z radosti jiných dětí, prožívat radost ze společné činnosti, vést dítě, aby se dokázalo na svět podívat i očima toho druhého. Měli bychom dítě učit základním pravidlům slušného chování.

4.7 Projevy školní nezralosti

Pedagogové při zápisu do prvního ročníku zjišťují připravenost dítěte na školní docházku. Za projevy školní nezralosti je považováno:

- když dítě nechce odejít od rodičů (pláče),
- dítě nechce navazovat kontakt, je bázlivé, nemluvné,
- naopak když se chová bez zábran, má příliš uvolněné chování, tyká dospělým osobám,
- dítě bez individuální pomoci není schopno plnit úkoly,
- dítě je nesoustředěné a neschopné plnit úkoly, když přerušuje práci, odmítá pokračovat v práci, zpívá si, vstává z místa,
- dítě má problémy s vyjadřováním a když má malou slovní zásobu,
- když je příliš hravé,
- když se jeví jako rozumově opožděné (Kohoutek 2013).

5 Školní připravenost

Pedagogická veřejnost začala používat kromě pojmu školní zralost také termín školní připravenost. Tento pojem zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické. Tyto schopnosti dítě nabývá a rozvíjí učním a sociálními zkušenostmi. Goleman (in Bednářová, Šmardová 2011, s. 2) v publikaci Emoční inteligence píše, že připravenost dítěte pro školní docházku závisí na nejzákladnější ze všech znalostí – na znalosti, jak se učit; uvádí sedm nejdůležitějších aspektů této schopnosti:

1. Sebevědomí – dítě by mělo mít pocit plné kontroly. Mělo by mít pocit, že dokáže zvládnout svoje pohyby, chování i okolní svět. A mělo by být také přesvědčeno, že když se do něčeho pustí, tak se setká s úspěchem a že mu (pokud to bude potřebovat) dospělí pomohou.
2. Zvědavost – dítě by mělo mít pocit, že je dobré a zajímavé se něco dovědět a že učení je příjemné.
3. Schopnost jednat s určitým cílem – dítě by mělo být schopno ovlivňovat dění a jednat vytrvale.
4. Sebeovládání – dítě by mělo být schopno se přizpůsobovat a ovládat chování (přiměřeně svému věku). Mělo by mít smysl pro vnitřní sebekontrolu.
5. Schopnost pracovat s ostatními – tato schopnost je postavena na tom, jak dítě rozumí ostatním a jak ostatní chápou dítě.
6. Schopnost komunikovat – dítě by mělo být schopno prostřednictvím slov vyměňovat myšlenky, pocity a představy.
7. Schopnost spolupracovat – dítě by mělo být schopné při společné činnosti nalézt rovnováhu mezi vlastními potřebami a potřebami ostatních (Bednářová, Šmardová, 2011, s. 2).

Dále se budeme podrobněji zabývat nejčastějšími vadami narušené komunikační schopnosti a poruchami pozornosti, neboť jsme v průzkumu zjišťovali jejich četnost výskytu u dětí a zda se vyskytují častěji u chlapců, nebo u dívek.

6 Narušená komunikační schopnost

„Komunikační schopnost člověka je narušena tehdy, když některá rovina jeho jazykových projevů (příp. několik rovin současně) působí interferenčně vzhledem ke komunikačnímu záměru“ (Lechta, aj. 2003, s. 17). Může jít o rovinu foneticko-fonologickou, syntaktickou, morfologickou, lexikální, pragmatickou nebo o verbální i nonverbální, mluvenou i grafickou (Klenková 2006, s. 54).

„Na vzniku narušené komunikační schopnosti se podílí řada faktorů. Mezi odborníky nejčastěji zmiňovanými jsou změna životního stylu, rozpady multigeneračních rodin, způsob komunikace v nukleárních, dvougeneračních rodinách, dopady informační společnosti na psychiku člověka, stav životního prostředí, vliv materiálního blahobytu v určitém prostředí, a to v kontextu s působením emocionálního a sociálního stresu a další“ (Krahulcová 2007, s. 9).

Ke správnému rozvoji řeči potřebují mít děti kvalitní podněty – děti si dialogem rozšiřují slovní zásobu a osvojují si gramatická pravidla. Děti v předškolním období jsou verbálně aktivní, neustále se na něco ptají.

Kolem třetího roku dítě rozumí v globálu všemu, s čím se na něj obracíme, dokáže vyslovit své potřeby a přání (Koťátková 2008, s. 19). V tomto období by mělo dítě mluvit plynule a dobře, jeho slovní zásoba obsahuje 800 až 1 000 slov (Bacus 2004, s. 13). Dítě dokáže v tomto věku také přednést jednoduchou básničku, či písničku, umí pojmenovat základní barvy. Dítě si rozšiřuje poznatky o sobě, o ostatních lidech a o světě (Špaňhelová 2004, s. 10).

Ve čtyřech letech je dítě schopné se mnohem lépe vyjadřovat a daleko lépe chápe pojem času – ve verbálním projevu používá přítomný, minulý i budoucí čas. Začíná se orientovat v ročních obdobích, měsících, týdnech i dnech. Slovní zásoba dítěte se obohatila a ve čtyřech letech obsahuje zhruba 1 500 slov. Dítě dělá ještě gramatické chyby.

V pěti letech dítě mluví zcela plynule a téměř gramaticky správně. Slovní zásoba dítěte opět vzrostla na zhruba 2 000 slov. Dítě již používá zájmena, časuje slovesa a používá slovesné časy. Začíná se orientovat v množství (méně, více, největší, nic) (Bacus 2004, s. 68–124).

Mezi pátým a šestým rokem dítě již zcela používá slovní druhy, mluví gramaticky správně. Jeho slovní zásoba je zhruba na 3 000 slov. Dítě se v tomto věku již srozumitelně

a plynule vyjadřuje. Dokáže vyjádřit co vnímá, co prožívá, na co zrovna myslí, atd. (Bednářová, Šmardová 2007, s. 84).

Děti se v předškolním období seznamují s nejrůznějšími komunikačními situacemi, učí se pohotově reagovat a získávají jistoty v mluvených projevech. Komunikativní složka řeči se v předškolním období bohatě rozvíjí. Verbální projev dítěte je dorozumívacím prostředkem a sehrává významnou roli v procesu sociální interakce jedince do skupiny. Rozvíjením řeči rostou poznatky a zkušenosti, které nemusí být vázány pouze na vlastní zkušenost, stačí verbální popis obrázků, čtení textu – dochází k rozvoji představivosti.

V průběhu předškolního období má mizet patlavost a mohou přetrvávat jen problémy s těžkými hláskami jako jsou „R, Ř, Č“. Tyto obtíže by však měly do začátku povinné školní docházky vymizet. Logopedické problémy se řeší s logopedem a je také velice přínosné, když má mateřská škola svého speciálního pedagoga – logopeda (Šulová 2010, s. 14).

Děti se v předškolním období učí mluvit především prostřednictvím sluchu. V tomto období dochází k výraznému rozvoji sluchové syntézy, analýzy a diferenciaci (Zelinková 2007, s. 76). Dítě se učí dělit slova na slabiky pomocí tleskání, před nástupem do školy je schopno rozpoznat první a poslední hlásku ve slově.

Příčiny vzniku narušené komunikační schopnosti z časového hlediska:

- prenatalní (v období, kdy se plod vyvíjí),
- perinatální (během porodu),
- postnatální (po porodu).

Příčiny narušené komunikační schopnosti z lokalizačního hlediska:

- genové mutace,
- aberace chromozomů,
- vývojové odchylky,
- orgánová poškození receptorů,
- poškození centrální části,
- poškození efektorů,
- působení nevhodného a nepodnětného prostředí,
- narušená sociální interakce (Klenková 2006, s. 54).

Narušená komunikační schopnost se dělí také podle stupně:

- totální,
- parciální.

Osoba, která má narušenou komunikační schopnost, si svůj „nedostatek“ může ale také nemusí uvědomovat. U některých osob může být hlavním projevem, nebo může být projevem jiného dominantního postižení.

Narušená komunikační schopnost může vzniknout na podkladě:

- funkčních příčin,
- orgánových příčin.

Uvedeme zde symptomatickou klasifikaci podle Viktora Lechty. Ten dělí narušenou komunikační schopnost do 10 kategorií:

1. vývojová nemluvnost (vývojová dysfázie),
2. získaná orgánová nemluvnost (afázie),
3. získaná psychogenní nemluvnost (mutismus),
4. narušení zvuku řeči (rinolalie, palatolalie),
5. narušení fluence (plynulosti) řeči (tumultus sermonis, balbuties),
6. narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie),
7. narušení grafické stránky řeči,
8. symptomatické poruchy řeči,
9. poruchy hlasu,
10. kombinované vady a poruchy řeči (Klenková 2006, s. 55).

Dále uvedeme možné následky oslabení řeči ve školním prostředí. Přetrvává-li u dítěte nesprávná výslovnost a artikulační neobratnost, tak se to promítá i ve čtení a psaní. Dítě si hůře zapamatovává verbálně podané informace, má menší slovní zásobu, potřebuje více času na zformulování odpovědi, je pro něj těžké najít správný výraz, těžko se mu vyjadřuje myšlenka, je pro něj těžké vyprávět na dané téma. Další nedostatky se mohou projevit také v porozumění řeči a v chápání textu. Dítě má také snížený jazykový cit – mívá obtíže v určování rodu a tvoření slov v jiném rodu, obtížné je i přeformulování vět z jednoho času do druhého. Má obtíže s aplikací gramatických pravidel do písemné podoby a nedostatky ve slovosledu. Dítě je pasivní v komunikaci, obtížně navozuje a udržuje konverzaci (Bednářová, Šmardová 2011, s. 26).

6.1 Prevence narušené komunikační schopnosti

„Prevence vzniku a rozvoje poruch výslovnosti se v zásadě opírá o podporu poznávacích procesů, zvyšování komunikačního apetitu a expozici správné výslovnosti.

Prevence je tím účinnější, čím méně nebo vůbec nejsou zafixovány stereotypy nepřesné a vadné výslovnosti hlásek“ (Krahulcová 2007, s. 38).

Dále zmíníme několik zásad prevence vad a poruch řeči. Posilovat vztah k řeči můžeme častým projevováním lásky, častou komunikační příležitostí, dále posilováním oboustranné komunikace, využíváním hudby, zpěvu. Poté bychom měli fixovat mateřský jazyk formou fonetických her, sluchových cvičení a pomocí hudebních nástrojů. Jedná se také o sportovní aktivity (posilování hrubé motoriky), i posilování jemné motoriky.

6.2 Chyby

Nemělo by se na dítě mluvit mazlivě nebo deformovanou řečí. Neměla by se dítěti předvádět jeho chybná mluva. Také by se dítě v žádném případě nemělo kárat, nebo posmívat se mu za vadnou výslovnost. Dále by se neměla přeceňovat nebo podceňovat daná porucha. Nemělo by se dítě s poruchou strašit školou (Krahulcová 2007, s. 39).

6.3 Narušená komunikační schopnost a odklad povinné školní docházky

Odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti se provádí na základě doporučení příslušného zařízení (např. pedagogicko-psychologické poradny). Pokud je dítěti doporučen odklad povinné školní docházky je důležité, aby se s ním pracovalo dle výše zmíněným zásad. Odklad povinné školní docházky vychází z individuality dítěte (každé dítě je jiné) a z charakteru narušené komunikační schopnosti, kterou trpí. U každého dítěte se nahlíží na mnoho oblastí pro zařazení do školní docházky. Pokud je tedy dítě po všech stránkách zralé a jeho narušení komunikační schopnosti je pouze lehké, není důvod, proč by mělo mít odklad povinné školní docházky, je pravděpodobné, že se jeho komunikační schopnosti během prvních ročníků upraví. Proto je velice důležité posouzení příslušného poradenského zařízení, neboť těžší narušení komunikační schopnosti může být vážnou překážkou ve výchovně vzdělávacím procesu. Existují také speciální mateřské a základní školy se vzdělaným pedagogickým sborem, které se zabývají narušenou komunikační schopností (Kohoutek 2013), (Budíková, Krušinová, Kuncová 2004, s. 37).

Následující nejčastější druhy narušené komunikační schopnosti a jak konkrétní narušená komunikační schopnost ovlivňuje odklad povinné školní docházky.

6.3.1 Afázie

Je získaná organická narušená komunikační schopnost – řeč tedy byla již plně vyvinuta, ale na základě poškození mozku došlo k této vadě (Klenková 2006, s. 79).

Některé děti mohou mít i při pozitivním průběhu projevovat problémy v komunikaci. „*Děti mívají problémy v oblastech hledání správných slov, diferencovanější a abstraktnější slovní zásoby, formulaci a strukturování vyprávění a částečně porozumění komplexním strukturám a obsahům a schopnosti popsat a porozumět symbolům své řeči*“ (Klenková 2006, s. 88). Všechny tyto oblasti jsou důležité pro úspěšnou práci nejen v jazykových předmětech, jako je mateřský jazyk, nebo cizí jazyk, ale i v ostatních předmětech.

6.3.2 Dyslalie – patlavost

Podle Krahulcové se jedná o nejčastější druh narušené komunikační schopnosti.

Dyslalie je porucha, která se projevuje vadnou výslovností hlásek, vynecháváním nebo zaměňováním hlásek. Je to vada artikulace.

Nejdříve se dítě učí rozlišovat slyšené zvuky řeči. U každého dítěte trvá zvládnutí zvukové stránky různě dlouhou dobu. Za fyziologickou dyslalii je považována nesprávná výslovnost do pátého věku dítěte. To je však přirozený jev a řeč se neustále formuluje. Někdy může nesprávná výslovnost přetrvávat ještě mezi 5–7 rokem. Pokud přetrvává v tomto období, tak se jedná o prodlouženou fyziologickou dyslalii, přičemž se do konce 7 roku upevňují mluvní stereotypy. Pokud vadná výslovnost přetrvává i po 7 roku života dítěte, tak se jedná o pravou dyslalii (Klenková 2006, s. 104).

S prevencí by se mělo začínat již v předškolním období, aby dítě nastupovalo do základní školy se správnou výslovností. Možná úprava je i po nastoupení do školy. Pokud dítě trpí dyslalií, tak se nemůže plně věnovat výuce čtení, psaní, počítání a všem ostatním povinnostem, které vstup do školy s sebou nese (Klenková 2006, s. 110). Mnohé děti s dyslalií píší to, co vyslovují (např. prase – plase). Co se týká čtenářského projevu, tak mají problémy s identifikací písmen, jejichž výslovnost neovládají (Krahulcová 2007, s. 18).

6.3.3 Balbuties – koktavost

Koktavost je jedna z nejtěžších druhů narušené komunikační schopnosti. Je mnoho definic koktavosti, uvedeme si zde definici Lechty: „*koktavost pokládáme za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným (tonickým, klonickým) přerušováním plynulosti procesu mluvení*“ (Klenková 2006, s. 154). Koktavost může také vyústit až v logofobii (Klenková 2006, s. 168). Pokud je dítě schopno zvládat nároky, které škola vyžaduje, tak není důvod pro odklad povinné školní docházky. Je ale možnost, že se projevy koktavosti pod tíhou školních povinností ještě zvýší (Doktroronline.cz 2013).

6.3.4 Tumultus sermonis – breptavost

Definujeme breptavost podle Tarkowského: „*jde o narušení komunikační schopnosti charakteristické tím, že si ho daná osoba neuvědomuje, má malý rozsah pozornosti, narušena je percepce, artikulace a formování výpovědi. Rovněž se jedná o narušení myšlenkových procesů programujících řeč na bázi dědičných predispozic. Breptavost je projevem centrálních poruch řeči a působí na všechny komunikační cesty, tj. čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování*“ (Klenková 2006, s. 170).

Breptavost se projevuje od raného dětství. Tato narušená komunikační schopnost může postihovat čtení, psaní, rytmus, hudebnost a chování, je tedy důležitá včasná náprava, aby dítě vstupovalo do základní školy bez možných pozdějších neúspěchů.

7 Porucha pozornosti

V celosvětovém měřítku se ADHD vyskytuje u 1–5 % obyvatelstva (Munden, Arcelus 2008, s. 45).

ADHD je hyperkinetická porucha a patří mezi neurovývojové poruchy. Projevuje se již od dětství, nejvíce je rozpoznatelná ve školním věku. Ve 40–50 % případů přetrvává až do dospělosti (ADHD 2013).

Mezi základní symptomy ADHD patří hyperaktivita, impulzivita, nedostatečné soustředění – nepozornost. Diagnóza ADHD není jasně dána, symptomy ADHD se musí vyskytovat ve významném počtu a v dostatečném stupni postihovat schopnosti jedince. Do

tří let věku se děti jeví být hyperaktivní, neboť se úroveň pohybové aktivity zvedá (Munden, Arcelus 2008, s. 21).

Výchova a vzdělávání dětí s ADHD je velice obtížná. Bývají to ty děti, které nejsou na svých místech, když mají být, na svých místech dlouho nevydrží, také mají sklon neustále vykřikovat, povídat, pošťuchovat děti okolo a vyrušovat je od práce. Jsou roztržité a často zapomínají, nebo ztrácejí pomůcky (Munden, Arcelus 2008, s. 22).

Nepozornost se může projevat tím, že:

- dětem se často nedaří soustředit na podrobnosti, dělají chyby,
- mají potíže udržet pozornost při plnění úkolů i při hraní,
- se může jevit, že dítě neposlouchá,
- nepostupují podle pokynů vyučujícího a často se jim nedaří dokončit školní práci,
- mívají často problémy s organizací úkolů a činností,
- vyhýbají se vykonávání úkolů,
- ztrácí věci, které potřebují k vykonávání úkolů,
- jsou lehko vyrušitelné vnějšími podněty,
- zapomínají často na každodenní povinnosti (Munden, Arcelus 2008, s. 16, 17).

7.1 Problémy dětí s poruchou pozornosti s učením

Mnoho příznaků ADHD jako hyperaktivita, impulzivita, potíže se soustředěním mohou postihnout schopnost dítěte učit se. Začíná to tím, že pozvolna zaostávají za ostatními dětmi a kvůli potížím s chováním si vypěstují i potíže s učením (Munden, Arcelus 2008, s. 25).

Výzkum ve Spojených státech ukázal, že děti s ADHD mají sklon k následujícím obtížím při výchově a vzdělávání:

- *„90 % dětí s ADHD není ve školní práci dostatečně výkonných,*
- *90 % dětí s ADHD nepodává ve škole výkon podle svých schopností,*
- *20 % dětí s ADHD má problémy se čtením,*

- 60 % dětí s ADHD má vážné problémy s psaním,
- 30 % dětí s ADHD v USA nedokončí školní docházku,
- 5 % dětí s ADHD v USA dokončí čtyřleté akademické studium na college nebo na univerzitě v porovnání s 25 % z celkové populace“ (Munden, Arcelus 2008, s. 25).

7.2 Děti s poruchou pozornosti a odklad povinné školní docházky

Děti s ADHD mívají často odklad povinné školní docházky. Předpokládá se, že dítě během ročního odkladu dozraje a bude tak lépe připravené zvládat nároky základní školy. Názory mnoha odborníků na tuto problematiku jsou odlišné. Je také důležité brát v úvahu, že je tato porucha nejlépe rozpoznatelná až ve školním věku (ADHD – asociace dospělých pro hyperaktivní děti 2009).

EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část bakalářské práce se zabývá průzkumem mezi pedagogy v předškolním vzdělávání a dále vyhodnocením tohoto průzkumu.

8 Cíl bakalářské práce

Charakterizovat problematiku odkladu povinné školní docházky a zjistit, jaká je nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky u chlapců a jaká u dívek.

9 Formulované hypotézy

Pro vypracování empirické části bakalářské práce byly formulovány následující hypotézy:

Hypotéza 1: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti častěji než dívky.

Hypotéza 2: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti častěji než dívky.

Hypotéza 3: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu poruchy pozornosti častěji než dívky.

10 Použitá metoda

Průzkum byl prováděn formou dotazníků, které byly distribuovány mezi pedagogy mateřských škol. Tato metoda šetření byla zvolena jako nejvhodnější nástroj, protože dotazníky lze získat poměrně velké množství údajů za relativně krátkou dobu.

Šetření bylo realizováno v 5 mateřských školách Frýdlantského výběžku a v 15 mateřských školách v Libereckém, Mladoboleslavském a Královéhradeckém kraji.

Průzkumný vzorek se skládal z celkem 22 pedagogů mateřských škol, kteří vzdělávali předškolní děti. Dotazován byl vždy jeden pedagog z předškolní třídy, který dotazník vyplnil.

Dotazník obsahoval celkem 19 položek, které zjišťovaly nejčastější příčinu odkladu povinné školní docházky. Dále byly zjišťovány informace o mateřských školách. V dotazníku byly jak otevřené položky, na které mohl respondent odpověď tvořit sám, tak i položky uzavřené, u kterých byly předem připravené možnosti. Obsaženy byly i polouzavřené položky. Dotazník byl anonymní (dotazník – viz příloha č. 1).

Celkem bylo rozdáno 35 dotazníků a vyplněných se jich vrátilo 22. Všechny vrácené dotazníky byly vyplněny úplně a nebylo nutné žádný vyřadit.

11 Popis výzkumného vzorku

Tabulka 1: Délka působení respondentů v pedagogické praxi

Délka praxe	Počet
Méně než 5 let	7
Méně než 10 let	10
10 let a více	5

Tabulka 2: Velikost obce v níž se MŠ nachází

Velikost obce	Počet
Do 3 tisíc obyvatel	9
3 až 10 tisíc obyvatel	5
10 až 50 tisíc obyvatel	2
Nad 50 tisíc obyvatel	6

Zkoumaný vzorek tvořilo 22 pedagogů mateřských škol předškolních tříd a byl tvořen pouze ženami.

Z tabulek číslo 1 a 2 vyplývá, že 5 dotazovaných pedagogů působí v pedagogické praxi déle jak 10 let. 10 respondentů má pedagogickou praxi méně než 10 let. A méně než 5 let působí v pedagogické praxi 7 dotazovaných pedagogů. Nejvíce dotazovaných pedagogů působí v obci do 3 tisíc obyvatel. 6 respondentů pracuje v obci nad 50 tisíc obyvatel. 5 pedagogů působí v obci, která má 3 až 10 tisíc obyvatel a 2 respondenti v obci, která má 10 až 50 tisíc obyvatel.

12 Vyhodnocení získaných dat

Dále se budeme zabývat analýzou výsledků průzkumu dalších položek dotazníku.

Položka č. 1: Jaké máte v mateřské škole třídy dle věku?

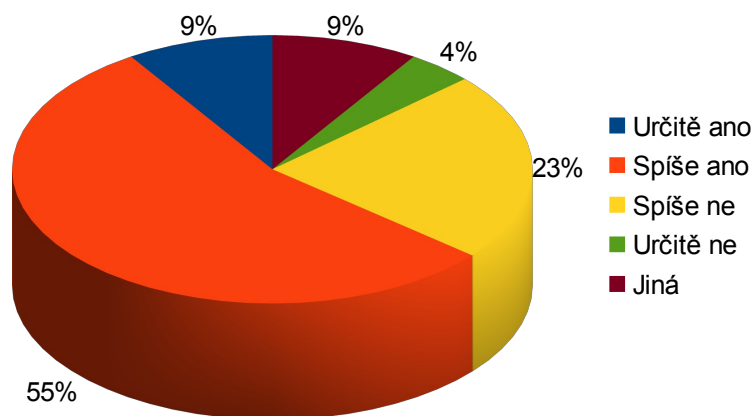
Tabulka 3: Zastoupení dětí ve třídách mateřské školy

Třída	Počet	%
Homogenní	1	5 %
Heterogenní	13	59 %
Homogenní i heterogenní	8	36 %

Z tabulky číslo tři vyplývá, že největší zastoupení mají třídy heterogenní (59 %), třídu homogenní i heterogenní navštěvuje 36 % a nejmenší zastoupení má třída homogenní pouhých 5 %.

Z výsledků, které jsme získali dotazníky, jsme zjistili největší zastoupení třídy heterogenní. Kladem těchto tříd je, že dítě může docházet se svým sourozencem či kamarádem do stejné třídy. Výchova a vzdělávání dětí v těchto třídách je ale na druhou stranu obtížnější, neboť příprava musí být zaměřena na děti všech ve třídě přítomných věkových kategorií dětí. Někteří rodiče tyto třídy vidí jako plus pro jejich mladší dítě. Někteří rodiče spíše vyžadují třídu homogenní.

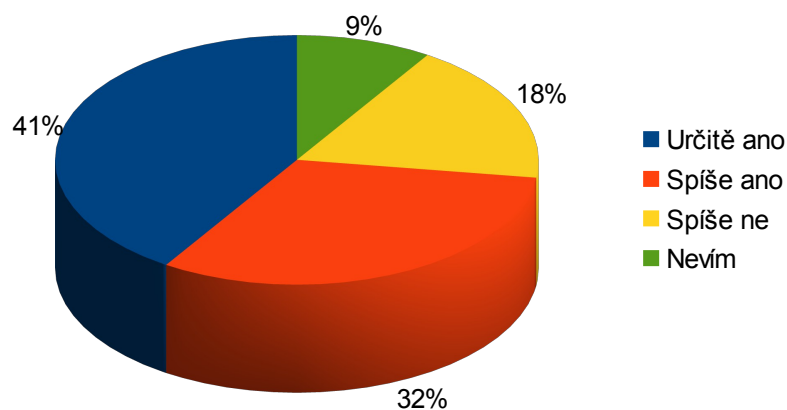
Položka č. 2: Domníváte se, že rodiče požadují odklad povinné školní docházky svých dětí proto, aby jim prodloužili dětství?

Graf 1: Odklad povinné školní docházky z důvodu prodloužení dětství

Z tohoto grafu vyplývá, že více než polovina pedagogů mateřských škol se domnívá, že většina rodičů chce pro své dítě odklad povinné školní docházky z důvodu prodloužení dětství. Tento názor má 64 % dotazovaných pedagogů (odpovědi určitě ano a spíše ano). 27 % respondentů si myslí, že rodiče spíše nechtějí takovýmto způsobem prodloužit dítěti dětství. Dále byly odpovědi velmi vyrovnané. V odpovědi „jiné“ pedagogové vesměs odpovídali stejným názorem a to, že rodiče nechtějí prodloužit dítěti dětství, ale že chtějí sobě (rodičům) oddálit povinnosti, které s sebou nástup do školy nese.

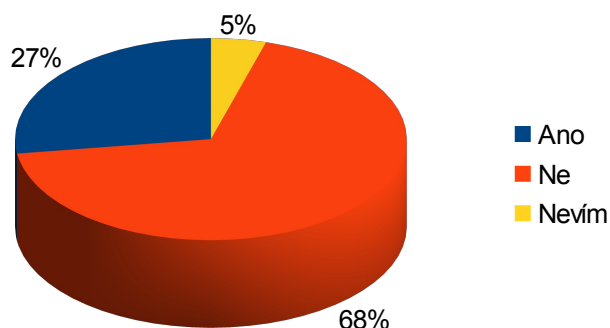
Položka č. 3: Jsou v současnosti odklady povinné školní docházky častější, než tomu bylo v minulosti?

Graf 2: Současnost x minulost

Většina pedagogů se shodla, že jsou v současné době častější odklady povinné školní docházky, než tomu bylo v minulosti a to 73 % dotazovaných pedagogů (odpovědi určitě ano a spíše ano). 18 % pedagogů si myslí, že tomu tak spíše není. A 9 % dotazovaných pedagogů neví, jestli tomu tak je.

Položka č. 4: Setkali jste se někdy se situací, že i přes doporučený odklad povinné školní docházky dítě nastoupilo do školy?

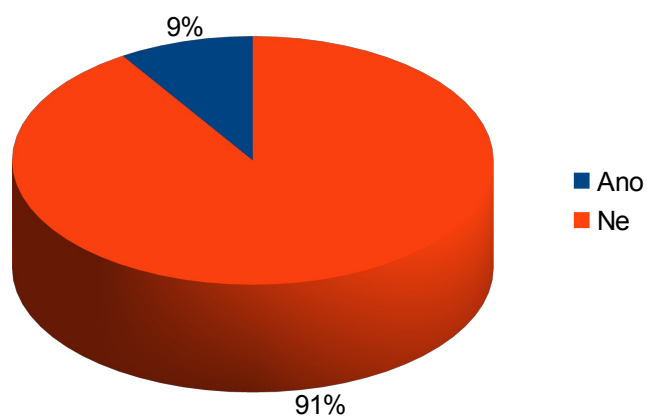

Graf 3: Přes doporučený odklad povinné školní docházky dítě nastoupilo do školy

Z tohoto grafu vyplývá, že většina pedagogů (68 %) se nesetkalo s tím, že by dítě i přes doporučený odklad povinné školní docházky nastoupilo do základní školy. Další pedagogové (27 %) se s touto situací setkali. A 5 % pedagogů neví.

Lze tedy říci, že je relativně málo rodičů, kteří by nedbali na doporučený odklad povinné školní docházky.

Položka č. 5: Měli jste ve svých třídách i děti, které měly dvouletý odklad povinné školní docházky?

Graf 4: Dvouletý odklad povinné školní docházky

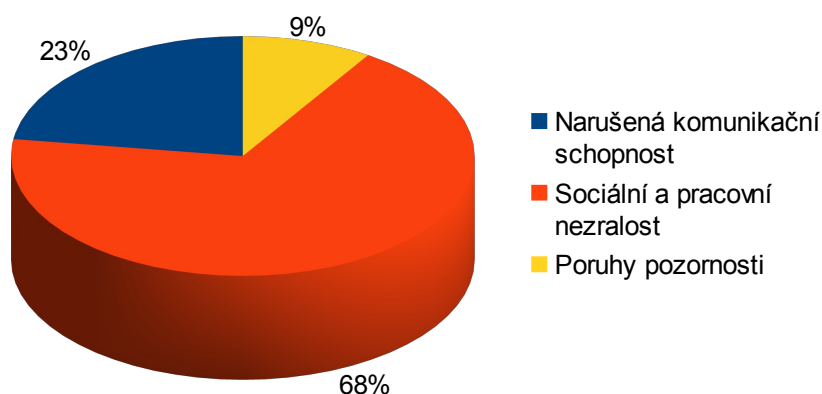
Většina respondentů se nesečkala s dvouletým odkladem povinné školní docházky a to celých 91 %. Někteří dotazovaní pedagogové 9 % se s touto situací setkali.

Je tedy zřejmé, že prvním odkladem povinné školní docházky děti v mateřských školách dožrály a jejich problémy byly napraveny ve většině případů.

Položka č. 6: Jaká je podle Vás nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?

Tabulka 4: Nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky

Příčina	Počet
Narušená komunikační schopnost	5
Sociální a pracovní nezralost	15
Poruchy pozornosti	2

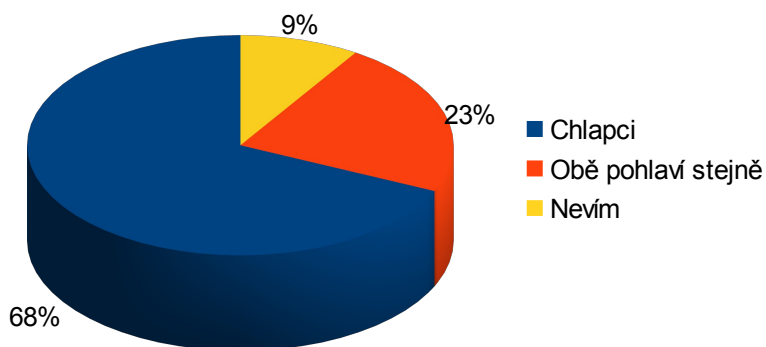

Graf 5: Přehled nejčastějších příčin odkladu povinné školní docházky

Z grafu č. 5 a tabulky č. 3 můžeme zjistit, že 68 % dotazovaných pedagogů se domnívá a svou praxí potvrzuje, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky je sociální a pracovní nezralost. 23 % pedagogů odpovědělo, že je podle nich nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky narušená komunikační schopnost. A 9 % pedagogů zmiňuje jako příčinu poruchy pozornosti.

Jako výsledek tohoto grafu můžeme brát, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky je podle respondentů sociální a pracovní nezralost.

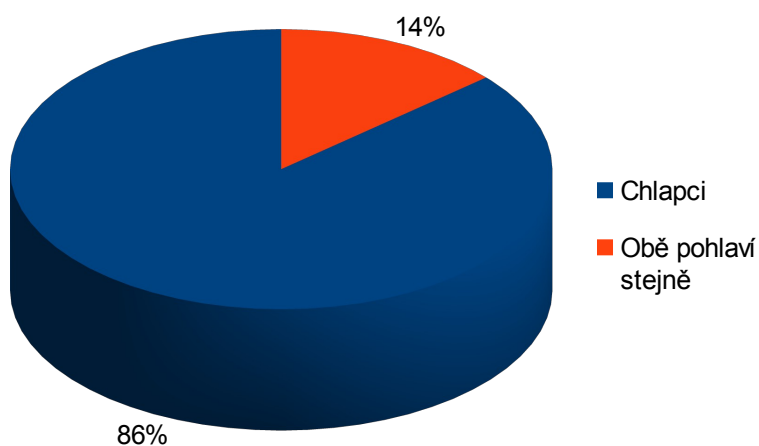
Položka č. 7: Odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti mají častěji...

Graf 6: Narušená komunikační schopnost jako důvod odkladu povinné školní docházky

Z grafu číslo 6 je zřejmé, že většina dotazovaných pedagogů (68 %) má za to, že odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti mají častěji chlapci. Dívky v dotazníku nebyly zmíněny vůbec. 23 % pedagogů se domnívá, že to je u obou pohlaví stejné. A 9 % respondentů neví, zda mají odklad povinné školní docházky z tohoto důvodu častěji chlapci, nebo dívky, nebo to je shodně.

Položka č. 8: Odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti mají častěji:

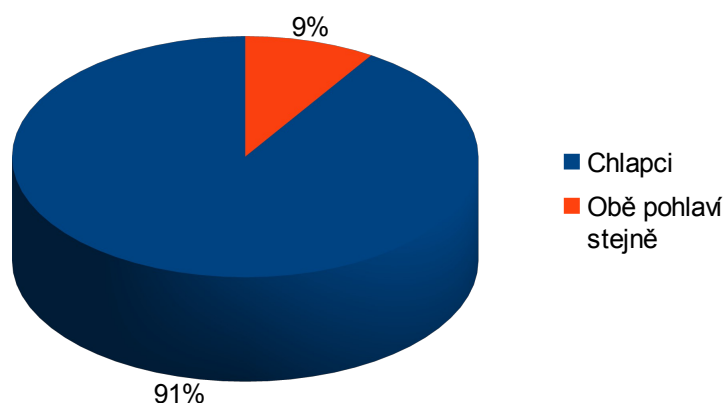

Graf 7: Sociální a pracovní nezralost jako důvod odkladu povinné školní docházky

Většina pedagogů 86 % se shodla na tom, že odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti mají častěji chlapci. Dívky v tomto případě nebyly zmíněny vůbec. A 14 % dotazovaných pedagogů si myslí, že odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti mají obě pohlaví stejně často.

Položka č. 9: Odklad povinné školní docházky z důvodu poruch pozornosti mají častěji:

Graf 8: Poruchy pozornosti jako důvod odkladu povinné školní docházky

V této položce vynikl jasný názor pedagogů. Dle respondentů mají častěji odklad povinné školní docházky z důvodu poruchy pozornosti chlapci. Tento názor má celých 91 % dotazovaných pedagogů. 9 % respondentů se domnívá, že to je u obou pohlaví stejně.

Položka č. 10: Počet dětí (z Vaší třídy), které se minulý rok (2012) dostavily k zápisu do 1. ročníku ..... Počet dětí, kterým byl dán odklad ....., z toho chlapců ....., dívek .....

Tabulka 5: Přehled dětí u zápisu v roce 2012

Celkový počet dětí	350
Děti s odkladem celkem	79
Chlapci s odkladem	61
Dívky s odkladem	18

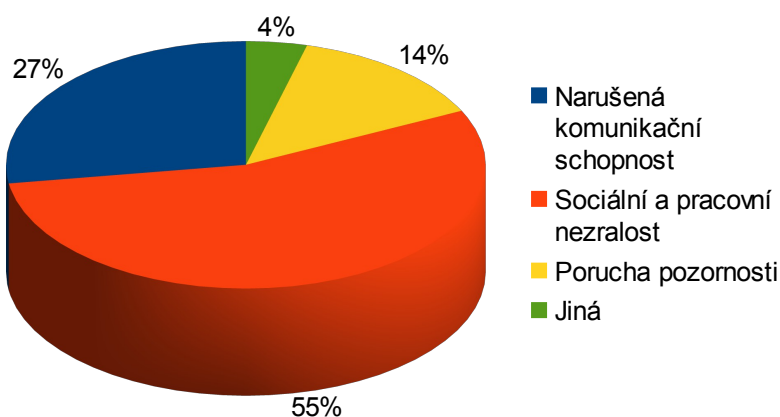
Položka č. 12: Počet dětí, které se tento rok (2013) dostavily k zápisu do 1. ročníku ..... Počet dětí, kterým byl dán odklad ....., z toho chlapců ....., dívek .....

Tabulka 6: Přehled dětí u zápisu do ZŠ v roce 2013

Celkový počet dětí	331
Děti s odkladem celkem	43
Chlapci s odkladem	31
Dívky s odkladem	12

Z tabulek číslo 5 a 6 je zřejmé, že v roce 2012 i v roce 2013 bylo více chlapců s odkladem povinné školní docházky než dívek.

Položka č. 11: Jaká byla v roce 2012 nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?

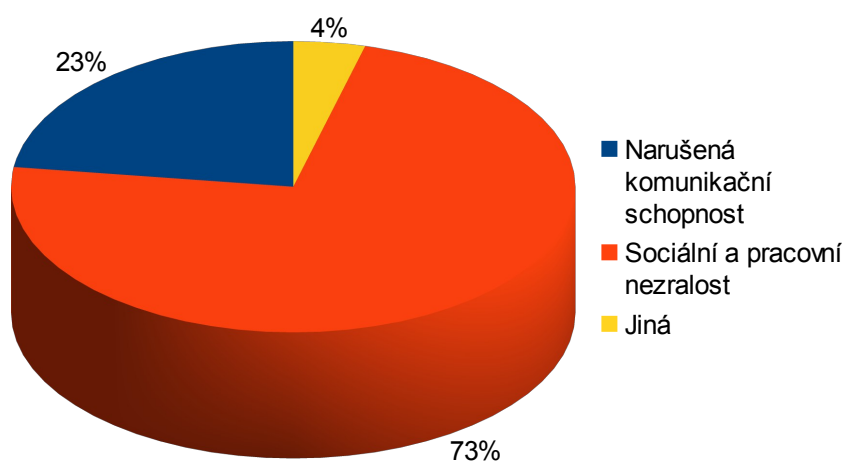

Graf 9: Nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky v roce 2012

V roce 2012 byla nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky dle dotazovaných respondentů sociální a pracovní nezralost. 27 % respondentů odpovědělo, že to byla narušená komunikační schopnost a pouhých 14 % pedagogů si myslí, že příčinou

byla porucha pozornosti. V odpovědi „jiná“ respondenti odpovídali, že z jejich třídy nikdo neměl odklad povinné školní docházky, a tím pádem nemohli určit, co bylo nejčastější příčinou odkladu za daný rok.

Položka č. 13: Jaká byla v roce 2013 nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?

Graf 10: Nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky v roce 2013

V roce 2013 byla nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky sociální a pracovní nezralost, tuto odpověď označilo 73 % respondentů. 23 % dotazovaných respondentů se domnívá, že nejčastější příčinou byla narušená komunikační schopnost. V odpovědi „jiná“ zmiňovali pedagogové autismus.

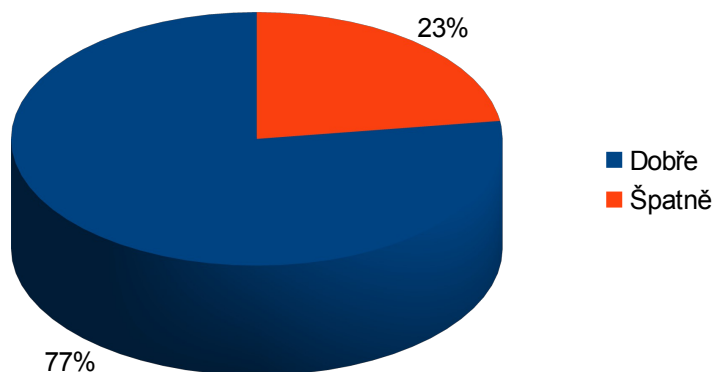
Dále porovnáme nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky v letech 2012 a 2013.

Tabulka 7: Přehled příčin odkladu povinné školní docházky v letech 2012 a 2013

Příčina odkladu	Rok 2012	Rok 2013
Narušená komunikační schopnost	27 %	23 %
Sociální a pracovní nezralost	55 %	73 %
Porucha pozornosti	14 %	0 %
Jiná	4 %	4 %

Z tabulky číslo 7 je jasné vidět, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky pro oba roky byla sociální a pracovní nezralost. V roce 2013 tato příčina odkladu mezi předškolními dětmi ještě podstatně vzrostla. Další příčinou je narušená komunikační schopnost, ta podle dotazovaných pedagogů byla v roce 2012 častější, než tomu bylo letošní rok. Odklad povinné školní docházky z důvodu jiných příčin nemělo podle výsledku dotazníku tento rok žádné dítě.

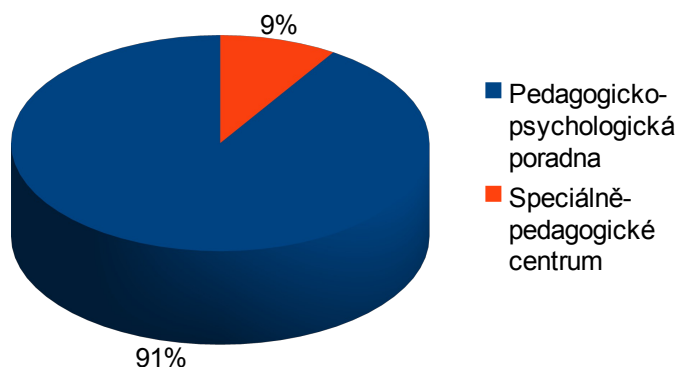
Položka č. 14: Jak hodnotíte spolupráci s rodiči u dětí, u kterých doporučujete odklad povinné školní docházky?

Graf 11: Hodnocení spolupráce s rodiči dětí s doporučeným odkladem povinné školní docházky

Většina pedagogů (77 %) uváděla, že spolupráce s rodiči dítěte s odkladem povinné školní docházky je dobrá. Ovšem žádný z respondentů neodpověděl, že by spolupráci hodnotili jako velmi dobrou. 23 % dotazovaných pedagogů se vyjádřilo, že spolupráce s rodiči je špatná.

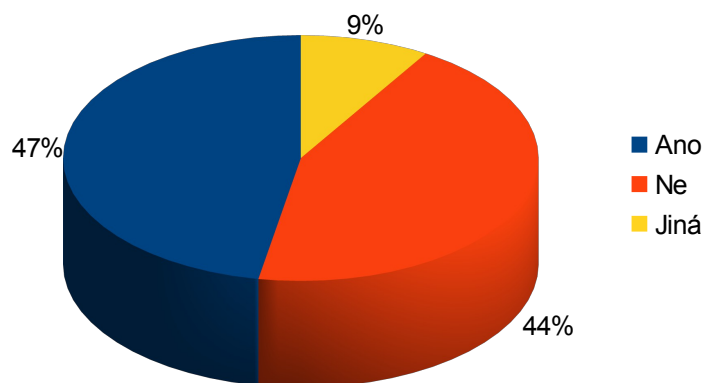
Položka č. 15: Pokud dítěti doporučujete odklad povinné školní docházky, do jakého zařízení rodiče s dětmi odesíláte?

Graf 12: Přehled zařízení, kam odesílají pedagogové rodiče s dětmi, kterým je doporučen odklad povinné školní docházky

Podle grafu číslo 12 můžeme konstatovat, že většina pedagogů odesílá rodiče s dětmi do pedagogicko-psychologických poraden a to celých 91 %. 9 % respondentů posílá rodiče s dětmi do speciálně-pedagogických center.

Položka č. 16: Provádíte u předškolních dětí diagnostiku školní zralosti?

Graf 13: Provádění diagnostiky školní zralosti

Z grafu číslo 13 je zřejmé, že odpovědi „Ano“ a „Ne“ byly vyrovnané. Diagnostiku školní zralosti neprovádí 44 % pedagogů a 47 % pedagogů diagnostiku provádí. 9 % dotazovaných pedagogů zmiňuje v odpovědi „jiná“: vývojové škály, PER-R, Jiráskův test.

13 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza 1: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti častěji než dívky (viz graf číslo 6).

Hypotéza byla verifikována.

V grafu číslo 6 se dotazovaní respondenti v 68 % vyjádřili, že chlapci mívají z důvodu narušené komunikační schopnosti častěji odklad povinné školní docházky než dívky. 23 % pedagogů má za to, že jsou na tom v tomto případě obě pohlaví stejně a 9 % uvedlo, že neví.

Hypotéza 2: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti častěji než dívky (viz graf číslo 7).

Hypotéza byla verifikována.

Odklad povinné školní docházky obecně mají častěji chlapci. Jak jsme již zmiňovali i výše, chlapci vyžívají déle než dívky, to je dle našeho mínění důvod, proč ve většině případů uvádějí respondenti sociální a pracovní nezralost jako příčinu odkladu povinné školní docházky častěji u chlapců (86 %) než u dívek.

Hypotéza 3: Chlapci mají odklad povinné školní docházky z důvodu poruchy pozornosti častěji než dívky (viz graf číslo 8).

Hypotéza byla verifikována.

Poruchy pozornosti mívají častěji chlapci než dívky. Z grafu číslo 8 je zřejmé, že se většina respondentů (91 %) domnívá, že mají z důvodu poruchy pozornosti odklad povinné školní docházky častěji chlapci. 9 % respondentů se domnívá, že z tohoto důvodu mají odklad povinné školní docházky obě pohlaví stejně často.

Závěr

Tématem předložené bakalářské byly Příčiny odkladu povinné školní docházky. Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat problematiku odkladu povinné školní docházky a zjistit, jaká je nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky u chlapců a jaká u dívek. Šetření probíhalo kvantitativním průzkumem, využitím dotazníkové metody. Vzorek respondentů se skládal z 22 pedagogů mateřských škol.

Průzkumem jsme zjistili, že nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky je sociální a pracovní nezralost. Dále jsme také zjistili, že sociální a pracovní nezralostí trpí častěji chlapci než dívky. U všech příčin odkladu povinné školní docházky (sociální a pracovní nezralost, narušená komunikační schopnost a poruchy pozornosti) jsme zjistili, že mají častěji odklad povinné školní docházky chlapci než dívky.

Vstup do základní školy je pro dítě velice důležitým a novým krokem, a proto je velice důležitá předškolní příprava dítěte a to hlavně po stránce psychické, fyzické a sociální. Toto období také pro dítě znamená přechod z téměř bezstarostného období do období povinnosti. Ve školním prostředí musí dítě cíleně pracovat, soustředit se, vydržet u daného úkolu a úkol dokončit. Z tohoto důvodu je také důležité, aby na dítě v souladu působila jak mateřská škola, tak i rodiče předškolního dítěte. Při nástupu do prvního ročníku potřebuje dítě podporu hlavně od svých rodičů. Při zápisu do základní školy jsou s dítětem jeho rodiče a dítě také ví, že se na ně může spolehnout v této pro něj nové situaci.

Dalším důležitým faktem je úspěchanost dnešní doby. Mnoho rodičů přichází ze svého zaměstnání psychicky, fyzicky vyčerpano a nemají už sílu a čas si s předškolním dítětem aktivně hrát. Proto jsou také dnešní „předškoláci“ mnohdy odkázáni na televizi a počítač, to jsou věci, které často udrží děti na jednom místě a v klidu. Tímto rodiče nastavují trávení volného času svých dětí, které si pak odnáší do následujícího života. Rodiče se v řadě případů více spoléhají na předškolní přípravu dětí v mateřské škole. Toto ale není ideální stav, neboť by se předškolní příprava dítěte měla s rodinou vzájemně prolínat a doplňovat.

Důležitá je také docházka dětí do mateřské školy, která je velice důležitá nejen pro socializaci dítěte. Dítě se v mateřské škole setkává se svými vrstevníky, kamarády. Dítě, které pravidelně navštěvovalo mateřskou školu, se bude lépe adaptovat i na vstup do základní školy. Přestup by měl být klidnější a plynulejší.

Co se týká samotného odkladu povinné školní docházky, tak je velice důležitá spolupráce rodičů a pedagogů. Mnoho rodičů si nechce připustit, že by jejich dítě bylo „jiné“. Je to možná proto, protože nemají s kým porovnávat, ale bývá to také proto, že rodiče problémy svého dítěte přehlíží. Pokud pedagog mateřské školy poukáže na to, že by rodiče měli s dítětem navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu, nebo speciálně-pedagogické centrum, či jiné zařízení, tak mnoho rodičů jedná nepřiměřeně. Někteří rodiče to berou tak, že jejich dítě nebude chodit k psychologovi, že je „zdravé“, mnohdy si nenechají ani objasnit, co to vlastně znamená. Někteří rodiče se i diví, když jim pedagog mateřské školy řekne, že by dítě mělo chodit na nápravu řeči ke specialistovi – logopedovi. Přesto, že své dítě slyší mluvit, tak si mnohdy neuvědomují jejich vadu řeči, mnoho rodičů „překládá“, co vlastně dítě říká. Z průzkumu této bakalářské práce jsme měli možnost se dovědět, že žádný pedagog nehodnotí spolupráci s rodinou jako velmi dobrou. Většina v bakalářské práci dotazovaných pedagogů zmiňuje, že je spolupráce dobrá – někdy horší, někdy lepší. Ostatní si myslí, že spolupráce s rodiči je špatná. Bohužel, pokud tyto problémy rodič během vývoje dítěte přehlíží, je v pozdějším věku náprava horší.

Důležitou roli v životě dítěte hraje jeho rodina. Předškolní dítě ovlivňuje spousta faktorů, které ho mohou ovlivňovat pozitivně, ale i negativně. Roli zde hraje například rodinné prostředí, vzdělání rodičů, finanční situace rodiny. Musíme zde zmínit, ale také rodičovskou lásku, otevřenou náruč, komunikaci a porozumění, toto je pro dítě také velmi důležité.

Další možné směry průzkumu by se mohly ubírat např. větším porovnáváním s minulostí. Životní styl mnoha rodičů se zásadně změnil, a proto se domníváme, že by takto zaměřená práce mohla mít zajímavé výsledky. Další možností by mohly být dotazníky zaměřené na respondenty – rodiče předškolních dětí a na jejich předškolní přípravu v rodině.

Navrhovaná opatření

Domníváme se, že jedním z nejdůležitějších opatření by měla být větší informovanost rodičů a zvýšení zájmu o předškolní vzdělávání jejich dětí. Mohlo by to probíhat formou besed, které by vedli odborní pracovníci (psychologové, logopedi, aj.), nikoliv pedagogové mateřských škol, neboť by to nemusely brát rodiče tak důležitě. Někteří rodiče mají zkreslený náhled na mateřské školy a jejich učitele. Tito odborní pracovníci by rodičům vysvětlili, jak je důležitá předškolní výchova, jak je důležitý výchovný vliv rodiny, a jaké může mít špatná výchova negativní vliv na dítě, které si může nést tyto následky do celého svého života. Domníváme se, že důležitým opatřením by pak mohla být také informovanost již výše zmiňovanými odborníky o důležitosti včasné nápravy obtíží a nedostatků. Někteří rodiče berou slova pedagogů mateřských škol na lehkou váhu a případné doporučené nápravy nezahajují. Proto bychom viděli jako důležité opatření také vysvětlení rodičům, že pedagogické vzdělání obnáší i diagnostiku dětí, důležitost náprav těchto deficitů a vyhledání odpovídajícího zařízení. Mateřská škola jim v této volbě může v mnoha směrech pomoci.

Z bakalářské práce nám vyšlo, že nejčastější příčinou povinné školní docházky je sociální a pracovní nezralost. Z tohoto důvodu je důležité působení mateřské školy, neboť zde se děti setkávají s činností zaměřenou na výchovu a vzdělávání. I proto je důležité, aby děti docházely do mateřské školy pravidelně. Přínosné jsou také kolektivní činnosti pro malé děti, kde se setkávají s ostatními (cizími) dětmi, osvojují si vzorce chování a jednání, a to včetně chování a jednání v kolektivu, setkávají se s řízenou činností, u které musí vydržet nějakou dobu soustředěné. Dále by rodiče za své děti neměli dělat vše, měli by je učit od mala samostatnosti. Rodina a rodinné prostředí hraje nezastupitelnou roli v životě dítěte ale mateřská škola jej může také výrazně ovlivnit.

Seznam použitých zdrojů

ADHD – Asociace dospělých pro hyperaktivní děti [online]. 2009 [vid. 2013-05-13].

Dostupné z: <http://www.adehade.cz/>

ADHD, 2013. In: *Wikipedia – otevřená encyklopedie* [online]. Aktualizováno 19. 4. 2013

[vid. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/ADHD>

BACUS, Anne, 2004. *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-862-7.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta, 2007. *Diagnostika dítěte v předškolním věku. Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina, ŠMARDOVÁ, Vlasta, 2010. *Školní zralost. Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.

BUDÍKOVÁ, Jaroslava, KRUŠINOVÁ, Patricie, KUNCOVÁ, Pavla, 2004. *Je vaše dítě připraveno do první třídy? Co potřebuje budoucí prvňáček umět a znát*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 80-722-6637-3.

DOKTORONLINE.CZ, 2013. Problematika koktavosti In: *Doktoronline.cz* [online]. [vid. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.doktoronline.cz/clanek/1311-Problematika-koktavosti.html>

KLENKOVÁ, Jiřina, 2006. *Logopedie*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1110-9.

KOHOUTEK, Rudolf, 2013. Způsobilost pro školní docházku a výukové obtíže dětí a mládeže. In: *Doplňující materiály k výuce* [online]. [vid. 2013-05-13]. Dostupné z: http://www.ped.muni.cz/wpsy/old/stud_materialy/koh_zpus.htm

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav, eds., 2010. *Předškolní a primární pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1568-1.

KRAHULCOVÁ, Beáta, 2007. *Dyslalie – patlavost*. Praha: Beakra. ISBN 978-80-903863-0-3.

KROPÁČKOVÁ, Jana, 2008. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-359-8.

KUTÁLKOVÁ, Dana, 2005. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1040-4.

LECHTA, Viktor, aj., 2003. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-801-5.

MATĚJČEK, Zdeněk, 1996. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-085-5.

MERTIN, Václav, GILLERNOVÁ, Ilona, 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přepr. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2012. Desatero pro rodiče dětí předškolního věku. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 18. 4. 2012 [vid. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/21828>

MUNDEN, Alison, ARCELUS, Jon, 2008. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-430-4.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

SINDELAROVÁ, Brigitte, 2000. *Předcházíme poruchám učení*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-431-1.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2004. *Dítě v předškolním období*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1187-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0956-0.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA HORNOMĚCHOLUPSKÁ, 2012. Přípravná třída pro děti s odkladem povinné školní docházky. In: *Základní škola Hornoměřcholská* [online]. Prosinec 2012 [vid. 2013-05-13]. Dostupné z: <http://www.hornomep.cz/?q=node/228>

Zákon č. 472/2011 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a dalším vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012, [vid. 13-05-2013]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/19446>

ZELINKOVÁ, Olga, 2007. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-326-0.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – dotazník pro pedagogy mateřských škol, viz s. 32

Příloha č. 1

DOTAZNÍK

Jmenuji se Lucie Havlová a jsem studentkou oboru Speciální pedagogika předškolního věku na FP TU v Liberci. Tento dotazník je podkladem pro mou bakalářskou práci na téma: „Příčiny odkladu povinné školní docházky“. Dotazník je anonymní a bude využit pouze pro potřeby mé bakalářské práce.

Vámi vybranou možnost označte prosím křížkem. Označte vždy pouze jednu z alternativ.

Děkuji za vyplnění dotazníku.

1. Jaké máte v MŠ třídy dle věku?

- ☐ Homogenní
- ☐ Heterogenní
- ☐ Homogenní i heterogenní

2. Domníváte se, že rodiče požadují odklad povinné školní docházky svých dětí proto, aby jim prodloužili dětství?

- ☐ Určitě ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Určitě ne
- ☐ Nesetkal/a jsem se s tím
- ☐ Nevím

Pokud máte jiné zkušenosti s žádostí o odklad povinné školní docházky rodiči, uveďte prosím jaké:

3. Jsou v současnosti odklady povinné školní docházky častější, než tomu bylo v minulosti?

- ☐ Určitě ano
- ☐ Spíše ano
- ☐ Spíše ne
- ☐ Určitě ne
- ☐ Nevím

4. Setkali jste se někdy se situací, že i přes doporučený odklad povinné školní docházky dítě nastoupilo do školy?
- ☐ Ano
  - ☐ Ne
  - ☐ Nevím
5. Měli jste ve svých třídách i děti, které měly dvouletý odklad povinné školní docházky?
- ☐ Ano
  - ☐ Ne
  - ☐ Nevím
6. Jaká je podle Vás nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?
- ☐ Narušená komunikační schopnost
  - ☐ Sociální a pracovní nezralost
  - ☐ Poruchy pozornosti
  - ☐ Něco jiného, uveďte prosím co:
7. Odklad povinné školní docházky z důvodu narušené komunikační schopnosti mají častěji:
- ☐ Chlapci
  - ☐ Dívky
  - ☐ Obě pohlaví stejně
  - ☐ Nevím
8. Odklad povinné školní docházky z důvodu sociální a pracovní nezralosti mají častěji:
- ☐ Chlapci
  - ☐ Dívky
  - ☐ Obě pohlaví stejně
  - ☐ Nevím
9. Odklad povinné školní docházky z důvodu poruch pozornosti mají častěji:
- ☐ Chlapci
  - ☐ Dívky
  - ☐ Obě pohlaví stejně
  - ☐ Nevím

10. Počet dětí (z Vaší třídy), které se minulý rok (2012) dostavily k zápisu do 1. ročníku ..... Počet dětí, kterým byl dán odklad ....., z toho chlapců ....., dívek .....
11. Jaká byla v roce 2012 nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?
- ☐ Narušená komunikační schopnost
  - ☐ Sociální a pracovní nezralost
  - ☐ Porucha pozornosti
  - ☐ Něco jiného, uveďte prosím co:
12. Počet dětí, které se tento rok (2013) dostavily k zápisu do 1. ročníku .....
Počet dětí, kterým byl dán odklad ....., z toho chlapců ....., dívek .....
13. Jaká byla v roce 2013 nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky?
- ☐ Narušená komunikační schopnost
  - ☐ Sociální a pracovní nezralost
  - ☐ Porucha pozornosti
  - ☐ Něco jiného, uveďte prosím co:
14. Jak hodnotíte spolupráci s rodiči u dětí, u kterých doporučujete odklad povinné školní docházky?
- ☐ Velmi dobře
  - ☐ Dobře
  - ☐ Špatně
15. Pokud dítěti doporučujete odklad povinné školní docházky, do jakého zařízení rodiče s dětmi odesíláte?
- ☐ Pedagogicko-psychologické poradny
  - ☐ Speciálně pedagogického centra
  - ☐ Jiného, uveďte prosím jakého:
16. Provádíte u předškolních dětí diagnostiku školní zralosti?
- ☐ ano
  - ☐ ne
- Pokud ano, jaké testy školní zralosti používáte:

17. Jak dlouho působíte ve své praxi?

- ☐ Méně než 5 let
- ☐ Méně než 10 let
- ☐ Více jak 10 let

18. Jaká je velikost obce v níž se MŠ nachází?

- ☐ Do 3 tisíc obyvatel
- ☐ Do 10 tisíc obyvatel
- ☐ Do 50 tisíc obyvatel
- ☐ Nad 50 tisíc obyvatel

19. Jakého jste pohlaví?

- ☐ Žena
- ☐ Muž